

บทสรุปและความคิดเห็น

จากการศึกษานโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลไทยที่มีต่อชาวจีน ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 - 2500 อาจสรุปได้ว่านโยบายของรัฐบาลแต่ละยุคในช่วงเวลาเหล่านั้น ส่วนใหญ่มักดำเนินนโยบายต่าง ๆ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนถึงนโยบายการศึกษา มีความสัมพันธ์และต่อเนื่องตลอดมา แต่บางสมัยหรือรัฐบาลบางยุค อาจจะเพิ่มความเข้มงวดหรือลดความเข้มงวดต่อชาวจีนแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัญหาและปัจจัยส่วนประกอบอื่น ๆ ในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติของรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลแต่ละยุคได้ประสบปัญหาไม่เหมือนกัน

ในขณะที่เดียวกัน ปัญหาและบทบาทต่าง ๆ ของชาวจีนตลอดระยะเวลา 25 ปีที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ก็เป็นปัญหาที่สลับซับซ้อนและมีความสัมพันธ์กัน ทั้งปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จึงมีผลทำให้รัฐบาลต้องดำเนินนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาโดยส่วนรวมกับชาวจีนตลอดมา ถึงกระนั้นก็ตาม ถ้าหากจะสรุปถึงปัญหาและการกำหนดนโยบายแต่ละประเด็น ก็พอที่จะสรุปและแสดงความคิดเห็นได้ ดังต่อไปนี้

1) นโยบายทางการเมืองและการปกครอง

จากการศึกษางานวิจัยครั้งนี้มาโดยตลอด จะเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลา ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2475 - 2500 รัฐบาลใดก็ตามถึงปัญหาคานี้มากเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ในการควบคุมปกครองชาวจีน และป้องกันไม่ให้ชาวจีนก่อปัญหาการเมืองอย่างรุนแรง เหมือนกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชียอาคเนย์ขณะนั้น อีกประการหนึ่งเนื่องจากประเทศไทย เพิ่งจะมีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลจึงได้ดำเนินนโยบายทางการเมืองอย่างเข้มงวดตั้งแต่ระยะแรกทันที โดยการปิดประตูไม่ให้อพยพชาวจีนในประเทศไทย มีสิทธิหรือมีส่วนร่วมในทางการเมืองตั้งแต่ต้น แต่ชาวจีนในขณะนั้นส่วนใหญ่ก็เหมือนกับชาวไทยทั่วไป คือยังไม่มีความคิดเห็นในทางการเมือง นอกจากนั้นแล้ว ถ้าหากชาวจีนผู้ใดมี-

ความสนใจเกี่ยวกับการเมืองจริง ๆ ชาวจีนเหล่านี้ก็จะหันความสนใจให้กับภาวะการเมืองในประเทศจีน จึงเป็นที่น่าเสียดายที่ลูกหลานชาวจีนที่มีสัญชาติไทย เช่นเดียวกับคนไทยทั่วไป ไม่ได้รับการกระตุ้นและการวางแผนจากรัฐบาลให้มีความสนใจต่อแผ่นดินบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง ตั้งแต่แรกเริ่มที่เปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่ถึงอย่างไรก็ตาม รัฐบาลในสมัยต่อมา ก็คงดำเนินนโยบายกำหนดสิทธิทางการเมืองของลูกหลานชาวจีนตลอดมาเช่นกัน ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นผลเสียต่อมาในระยะหลังที่ทำให้พัฒนาการทางการเมืองของพลเมืองประเทศไทยที่มีบรรพบุรุษเป็นชาวจีนยังคงมีอยู่น้อยมากจนถึงปัจจุบัน

ปัญหาต่อมาคือการกำหนดนโยบายแปลงสัญชาติที่ค่อนข้างจะเคร่งครัดเกินไปในสมัยนั้น มีทั้งผลดีและผลเสียหลายประการ สำหรับส่วนที่เป็นผลดี คือ สามารถทำให้รัฐบาลสามารถกำหนดนโยบายทางการเมืองและเศรษฐกิจอื่น ๆ ในการที่จะจำกัดสิทธิของชาวจีนได้สะดวก แต่ในขณะเดียวกันในทางปฏิบัติจริงแล้ว มาตรการควบคุมและจำกัดสิทธิต่าง ๆ เพื่อไม่ให้ชาวจีนแสวงหาผลประโยชน์อย่างง่ายดาย ก็ไม่ค่อยประสบผลสำเร็จมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการลดบทบาททางเศรษฐกิจ และการควบคุมที่ดิน เพราะชาวจีนต่างดาวที่ยังไม่ได้แปลงสัญชาติ สามารถจะหาวิธีการหลีกเลี่ยงและฝ่าฝืนกฎหมายต่าง ๆ ได้ตลอดเวลาเหมือนกัน รัฐบาลในยุคต่อมาจึงควรที่จะแก้ไข้ปัญหาการแปลงสัญชาติให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงและความเหมาะสมของกาลเวลาในยุคปัจจุบัน เพื่อให้ชาวจีนต่างดาวที่ยังคงหลงเหลืออยู่เป็นจำนวนมากในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงสัญชาติมาเป็นคนไทยได้ง่ายและสะดวกขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการดำเนินนโยบายเกี่ยวกับชาวจีนของรัฐบาลในยุคปัจจุบัน

สำหรับการกำหนดนโยบายควบคุมคนเข้าเมืองของรัฐบาลชุดต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาในครั้งนั้น อาจกล่าวได้ว่ารัฐบาลแต่ละชุดต่างได้แก้ไข้ปัญหาความยุ่งยากเรื่องนี้ตลอดมา จนกระทั่งสามารถประสบผลสำเร็จได้ในที่สุด ภายหลังจากที่สงครามโลกครั้งที่สองสงบ ถึงแม้ว่าจะประสบปัญหาอุปสรรคในการควบคุมก็ตาม แต่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขนาดใหญ่ในประเทศจีนก็มีผลผลักดันให้รัฐบาลสามารถเพิ่มความเข้มงวดเกี่ยวกับการเข้าเมือง และการกำหนดโควตาคนจีนเข้าเมืองได้สำเร็จในที่สุด แต่เนื่องจากชาวจีนยังคงล้น

เข้าประเทศไทยตลอดมา รัฐบาลจึงควรที่จะเพิ่มมาตรการการป้องกันการลักลอบเข้าเมืองให้เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลควรที่จะเร่งเล็งและกำจัดเจ้าหน้าที่ราชการบางคนที่มีส่วนรวมช่วยเหลือให้คนจีนต่างควาเข้าเมืองไทยโดยวิธีผิดกฎหมาย เพราะอาจจะก่อให้เกิดปัญหาและอันตรายอย่างร้ายแรงต่อประเทศไทยชาติได้

ส่วนการดำเนินนโยบายทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับรัฐบาลจีนคณะชาติ รัฐบาลไทยก็ได้ดำเนินนโยบายอย่างระมัดระวังตลอดมา ถึงแม้ในระยะแรก ๆ รัฐบาลไทยจะพยายามถ่วงเวลาที่จะไม่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนตลอดมา ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและปกครองชาวจีนในไต้หวัน แต่เมื่อประเทศไทยต้องอยู่ในภาวะจำยอมและเปิดสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐบาลจีนคณะชาติแล้ว การดำเนินนโยบายภายในต่าง ๆ ของรัฐบาลที่มีต่อชาวจีนก็ไม่ค่อยประสบปัญหาความยุ่งยากมากนัก เพราะรัฐบาลไทยก่อนหน้านี้ได้สร้างเงื่อนไขและแก้ไขปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับชาวจีนตลอดมา ในขณะเดียวกันเมื่อประเทศจีนถูกยึดครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์จีน ในปี พ.ศ. 2492 จนกระทั่งรัฐบาลจีนคณะชาติซึ่งยังคงมีสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศไทย ต้องไปตั้งรัฐบาลอยู่ที่เกาะไต้หวันแล้ว ปัญหาการแทรกแซงของรัฐบาลจีนคณะชาติที่มีต่อชาวจีนก็ลดน้อยลง รัฐบาลไทยจึงสามารถดำเนินนโยบายต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมตามเจตจำนงของรัฐบาลตลอดมา

อย่างไรก็ดี ในสมัยปัจจุบันขณะที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศที่มีต่อปัญหาสองจีน โดยการรับรองรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ เมื่อปี พ.ศ. 2518 รัฐบาลจะต้องดำเนินนโยบายทางการเมืองกับชาวจีนในแต่ละปัญหาด้วยความรอบคอบยิ่งขึ้น การแสดงความเป็นปฏิปักษ์อย่างรุนแรงต่อชาวจีน เช่น สมัยรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงไม่ควรที่จะให้เกิดขึ้นอีกต่อไป เพราะผลเสียหายต่อประเทศไทยในยุคนี้จะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน เนื่องจากชาวจีนต่างควาในปัจจุบันได้รับความคุ้มครองจากรัฐบาลจีนแผ่นดินใหญ่ ซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจที่กำลังมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในเวทีการเมืองระหว่างประเทศสมัยปัจจุบัน

2) นโยบายทางสังคมและการศึกษา

จากการศึกษานโยบายทางค่านี้นี้ของรัฐบาลสมัย พ.ศ. 2475 - 2500 รัฐบาลแต่ละสมัยต่างยอมรับและดำเนินนโยบายทางค่านี้นี้เป็นนโยบายทางการเมืองตลอดมา เพราะชาวจีนถือว่าภาษาจีนเท่านั้นที่ยังแสดงถึงความเป็นจีนของตน ในขณะเดียวกัน รัฐบาลจีนตั้งแต่ครั้งยังไม่เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทย ตลอดจนถึงสมัยที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกันแล้ว ยังคงถือว่าการรักษาขนบธรรมเนียมทางสังคมของชาวจีนโพ้นทะเลเป็นสิ่งสำคัญยิ่งอย่างหนึ่ง ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของตน รัฐบาลจีนจึงแทรกแซงกิจการทางสังคมของชาวจีนในประเทศไทย เช่น โรงเรียนจีน หนังสือพิมพ์ และสมาคมจีนต่าง ๆ ตลอดมา

แต่รัฐบาลไทยตั้งแต่ระยะเริ่มแรกก็ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาค่านี้นี้ตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับกิจการศึกษาของชาวจีน เพราะรัฐบาลไม่ต้องการให้โรงเรียนจีนกลายเป็นแหล่งเผยแพร่วัฒนธรรมเมือง ตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาลจีน แม้รัฐบาลไทยจะเพิ่มความเข้มงวดโรงเรียนจีน แต่บางครั้งโรงเรียนจีนก็ยังคงฝ่าฝืนกฎหมาย นอกจากนี้ในสมัยใดที่รัฐบาลไทยปฏิบัติการอย่างรุนแรงต่อชาวจีน ปัญหาสังคมของชาวจีน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาโรงเรียน หนังสือพิมพ์ และสมาคมจีนต่าง ๆ ก็ระดมปัญหายุ่งยากไปชั่วขณะหนึ่ง แต่ต่อมาเมื่อรัฐบาลผ่อนคลายนโยบายความเข้มงวดลง ปัญหาเหล่านี้ก็จะเกิดขึ้นอีก สาเหตุที่รัฐบาลไทยต้องดำเนินนโยบายเกี่ยวกับปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาทางการเมืองตลอดมา เพราะรัฐบาลไม่ยอมเข้าใจถึงข้อเท็จจริงว่า ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาทางสังคมบ้างในบางประเด็น รัฐบาลในยุคปัจจุบันจึงควรแก้ไขปัญหาละเอียดไป โดยการกำกัดไม่ให้โรงเรียนและสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ของชาวจีนมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองหรือกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายใด ๆ ในขณะเดียวกันรัฐบาลควรจะเข้าใจว่าชาวจีนในยุคปัจจุบันส่วนใหญ่ก็ยังคงต้องการให้ลูกหลานของตนรู้จักการใช้ภาษาจีน เพราะเขายังถือว่าภาษาจีนเป็นภาษาที่มีประโยชน์อย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการประกอบธุรกิจการค้าต่าง ๆ รัฐบาลจึงน่าจะดำเนินนโยบายเปิดสอนภาษาจีนในโรงเรียนมัธยมระดับต่าง ๆ แล้วแต่

ความเหมาะสม เช่น การเปิดให้นักเรียนได้มีโอกาสเลือกภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศที่สองในระดับมัธยมปลายหรือในระดับอุดมศึกษาต่าง ๆ ให้กว้างขวางขึ้น ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้ลูกหลานชาวจีนและชาวไทย ซึ่งล้วนแต่เป็นคนไทยด้วยกันทั้งสิ้นได้มีโอกาสฝึกหรือภาษาที่มักจะประสบพบเห็นและใช้กันอย่างกว้างขวางกว่าภาษาต่างประเทศบางภาษาที่เปิดสอนอยู่ในสถานต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้เยาวชนของชาติมีความสามัคคีและกลมกลืนกันได้อย่างดีในอนาคตอีกด้วย

3) การดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ

เนื่องจากชาวจีนได้กุมอำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศไทยตลอดมา ดังนั้นภายหลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ พ.ศ. 2475 แล้ว รัฐบาลไทยพยายามหาวิธีการลดบทบาททางค้ำหนุนของชาวจีนตลอดมา จนกระทั่งบางสมัยรัฐบาลมีนโยบายชาตินิยมทางเศรษฐกิจ ชาวจีนต้องประสบกับปัญหาความเดือดร้อนเป็นอันมาก แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ในสมัยต่อมาชาวจีนก็ยังมีบทบาททางค้ำหนุนอย่างเหนียวแน่นตลอดมา เพราะชาวจีนสามารถปรับตัวและยืดหยุ่น (Flexible) บทบาททางเศรษฐกิจของตนเองตามภาวะการต่าง ๆ ของประเทศไทยได้ตลอดเวลา

นอกจากนั้นแล้ว ผู้เขียนยังเชื่อว่าสาเหตุที่รัฐบาลไม่สามารถดำเนินนโยบายค้ำหนุนนี้ให้ประสบผลสำเร็จคือเป้าหมายที่วางไว้ เพราะรัฐบาลส่วนใหญ่ดำเนินนโยบายทางค้ำหนุนนี้โดยปราศจากการวางแผนที่สมบูรณ์และรอบคอบ และในบางครั้งรัฐบาลบางสมัยยังถือว่านโยบายมีความสำคัญกว่าเหตุผลและข้อเท็จจริง รัฐบาลจึงพยายามกำหนดมาตรการทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ออกไป จนกระทั่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติและประชาชนโดยส่วนรวมในระยะต่อ ๆ มา

ถ้าหากรัฐบาลปัจจุบันต้องการจะให้ชาวไทยเข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจแทนชาวจีนแล้ว รัฐบาลน่าจะวางแผนและกำหนดนโยบายเรื่องนี้ในระยะยาว โดยการกระตุ้นให้ประชาชนทั่วไปตระหนักถึงคุณค่าของการค้าขายว่า มีประโยชน์ไม่น้อยกว่าการประกอบอาชีพทางค้ำหนุนอื่น ๆ ในขณะที่เกี่ยวกับรัฐบาลก็ต้องดำเนินนโยบายส่งเสริมให้พ่อค้า

ชาวไทยได้มีบทบาททางคานนี้ได้อย่างจริงจัง จนสามารถทำการแข่งขันกับพ่อค้าชาวจีนได้ นอกจากนั้นรัฐบาลต้องไม่ปล่อยให้รัฐวิสาหกิจต่าง ๆ บางประเภทกลายเป็นสถานที่แสวงหาผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่และผู้มีอำนาจทางการเมืองบางคน เพื่อที่จะสร้างภาพพจน์ที่ดีให้คนไทยเห็นถึงประโยชน์ของการดำเนินธุรกิจต่าง ๆ นอกจากนั้นรัฐบาลต้องเปิดทางใหม่ให้การแข่งขันกันอย่างเสรีในทางธุรกิจการค้าของเอกชน โดยการขจัดเจ้าหน้าที่ที่ประพฤติมิชอบออกเสียจากราชการ เมื่อพ่อค้าชาวจีนไม่มีอิทธิพลของข้าราชการหรือนักการเมืองที่มีอิทธิพลหนุนหลังอยู่แล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก็จะสัมฤทธิ์ผลอย่างแน่นอน

อนึ่ง ผู้เขียนเชื่อว่าในยุคปัจจุบันชาวจีนในประเทศไทยส่วนใหญ่ต่างก็มีความรักในประเทศไทย และต้องการที่จะยึดประเทศไทยเป็นเรือนตายของคนอย่างแน่นอน รัฐบาลไทยในสมัยนี้จึงควรดำเนินนโยบายต่าง ๆ คอบัญชาชาวจีนอย่างระมัดระวัง และไม่ควรถือจะใช้นโยบายกลืนกลาย (Assimilation) ชาวจีนให้กลายเป็นคนไทยอย่างรุนแรงต่อไปอีก แต่รัฐบาลควรใช้นโยบายผสมกลมกลืนให้ชาวจีนและชาวไทยมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Integration) ทั้งนี้โดยการเข้าใจปัญหาที่แท้จริงของสภาพชาวจีนในคานต่าง ๆ และดำเนินนโยบายเกี่ยวกับปัญหาชาวจีนด้วยความเหมาะสมและถูกต้อง ในอนาคตอันไกลปัญหาความยุ่งยากต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชาวจีนก็จะค่อย ๆ หมดไป และเยาวชนไทยซึ่งเคยมีบรรพบุรุษเป็นจีนหรือไทยก็ดี คงจะโคจรช่วยกันสร้างสรรค์ความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ประเทศไทยชาติของคนอย่างแน่นอน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย